

KONDA

SOĞANLI MI
SOĞANSIZ MI?

1. SOĞANLI MI SOĞANSIZ MI?

Yemek eleştirmeni Vedat Milor 24 Ağustos'ta Twitter hesabında bir anket açtı¹ ve “Menemen soğanlı mı olur, soğansız mı” diye sordu. Ankete yarım milyona yakın kullanıcı oy verdi ve yaygın bir şekilde tartışıldı. Sonuçta yüzde 51 soğanlı dedi. Milor ankete olan ilgi karşısında şaşkınlığa uğradığını belirtti ve sonrasında menemen hakkında bir video² yayınladı ve bir yazı³ yazdı.

Menemenin soğanlı mı yoksa soğansız mı olması gerektiği, sosyal medyada, hatta sosyal medya öncesi internette uzun süredir tartışılıyordu ve görüş belirtenlerin oldukça net görüşleri bulunuyordu. Örneğin Ekşisözlük sitesinde 2011 yılında “menemene soğan koymak” başlığı⁴ açılmış ve o zamandan beridir düzenli olarak *entry* ekleniyor. Twitter'da da özellikle Pazar günleri menemenden bahsetmek ve karşı görüştekilerle alay etmek epeydir süren bir durum.

Geçen yıl Metro Grossmarket için yaptığımız ve bulguları Ocak 2018'e duyurulan “Türkiye'de Yeme İçme Haritası” adlı saha araştırmasının bulgularından biri akşam yemeğini yer sofrasında ve yemek masasında yiyenlerin oranıydı ve bazı açılardan karşılaştırılıyordu. Araştırma bulguları arasından en çok ilgiyi, en az iki gazetenin⁵ 6 ön plana çıkarmasıyla da, bu bulgu çekt ve sosyal medyada yer sofrasında yiyenlerle yemek masasında yiyenler arasında neredeyse hakaretimiz tartışmalar oldu. Araştırmanın bulguları yer sofrasından yemek masasında yemeye geçişin şehirleşmeyle, özellikle de apartmanlaşmayla ilişkili olduğunu, aslında modernleşmenin tipik bir örneği olduğunu gösteriyor. Dolayısıyla tartışmalar da, merkez-çevre, şehirli-köylü gibi toplumda var olan hassas fay hatları üzerine oturmuştu.

Menemen tartışmasının da bu tür hassas bir konuyu ifade etmede bir araç olduğu için bu denli ilgi çekmiş olduğunu düşünerek, bu tartışmayı Twitter'ın dışına taşımayı, ülke genelindeki dağılımın, bu dağılımı şekillendiren demografik ve kültürel etkenlerin neler olduğunu ve sonuçta bu tartışmanın neden bu kadar ilgi çektiğini anlamayı hedefledik.

¹ <https://twitter.com/vedatmilor/status/1032976829055942656>

² <https://www.youtube.com/watch?v=M7uLZ4nOdhk&feature=youtu.be>

³ <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/vedat-milor/en-buyuk-gastronomik-problemimiz-menemen-40943522>

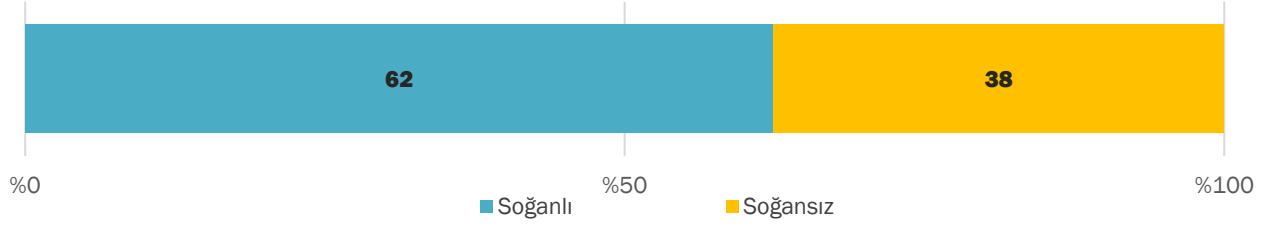
⁴ <https://eksisozluk.com/menemene-sogan-koymak-3042714>

⁵ <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/her-100-kisiden-42si-erde-yiyor-40703652>

⁶ <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201801091031726147-konda-metro-turkiye-yer-sofrasi/>

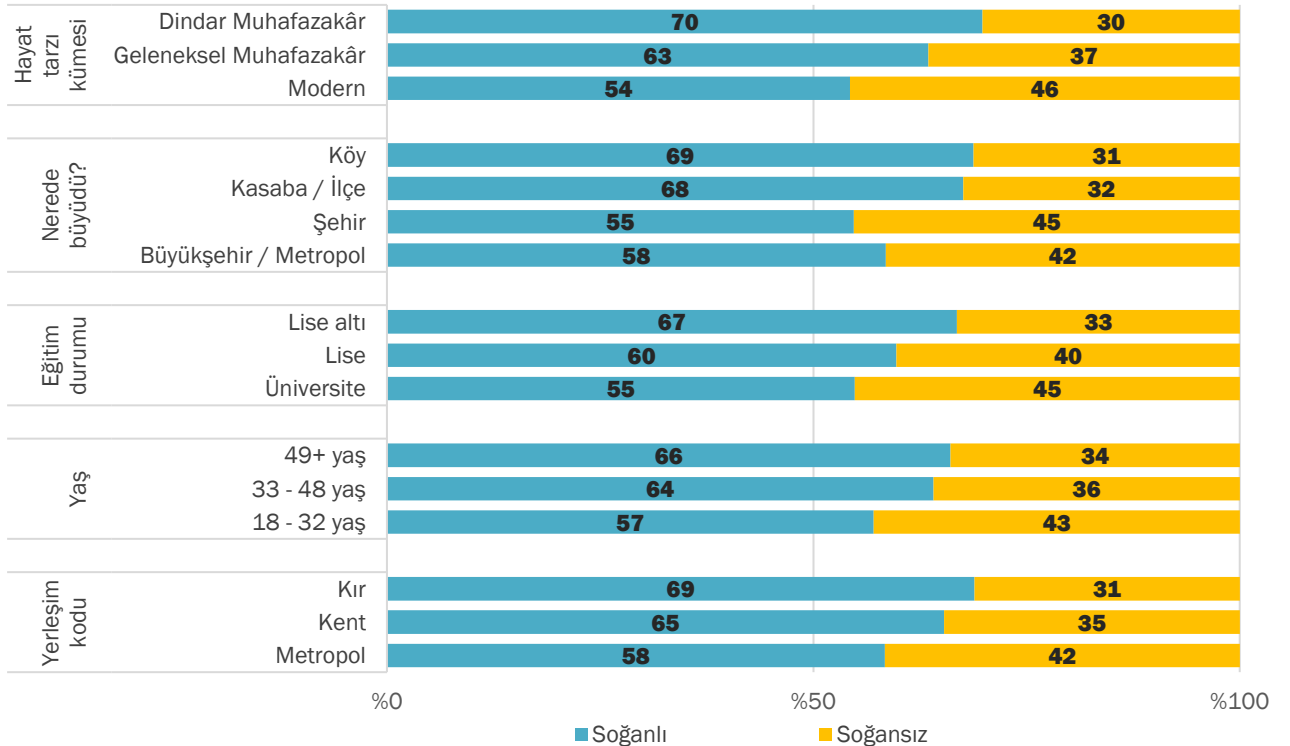
Sizce menemen soğanlı mı olur soğansız mı?

“Sizce menemen soğanlı mı olur, soğansız mı?” sorusuna cevap vermeyenler yüzde 3 oranında kaldı. Cevap vermeyenleri hesap dışı bıraktığımızda ise yüzde 62 menemeni soğanlı, yüzde 38 ise soğansız tercih ettiğini belirtiyor. Dolayısıyla Milor’un anketinde olduğunu gibi Barometre araştırmasında da “soğanlı kazandı.” Elbette soru mantıkta hatalı ikilem adı verilen şekilde sorulmuş olsa da, özel bir tercihi bulunmayanlara hitap eden bir seçenek barındırmasa da, yüzde 97’nin iki seçenektan birine gitmiş olması, Türkiye genelinde de insanların bu konuda net görüşlere sahip olduğuna işaret ediyor.

Öncelikle kimlerin soğanlı, kimlerin soğansız tercih etmeye daha meyilli olduğunu ve bunun toplumla ilgili bize ne ipucu verdiğini ele alacak, ardından siyasetle de ilişkili olup olmadığını inceleyeceğiz. İlk olarak oranlar farklı kümelerle göre değişiklik gösterse de neredeyse hiçbir kümede soğanlı cevabı yüzde 50’nin altına düşmüyor. Dolayısıyla tüm toplum genelinde soğanlı tercihinin ağır bastığını söyleyebiliriz.

Sizce menemen soğanlı mı olur soğansız mı?

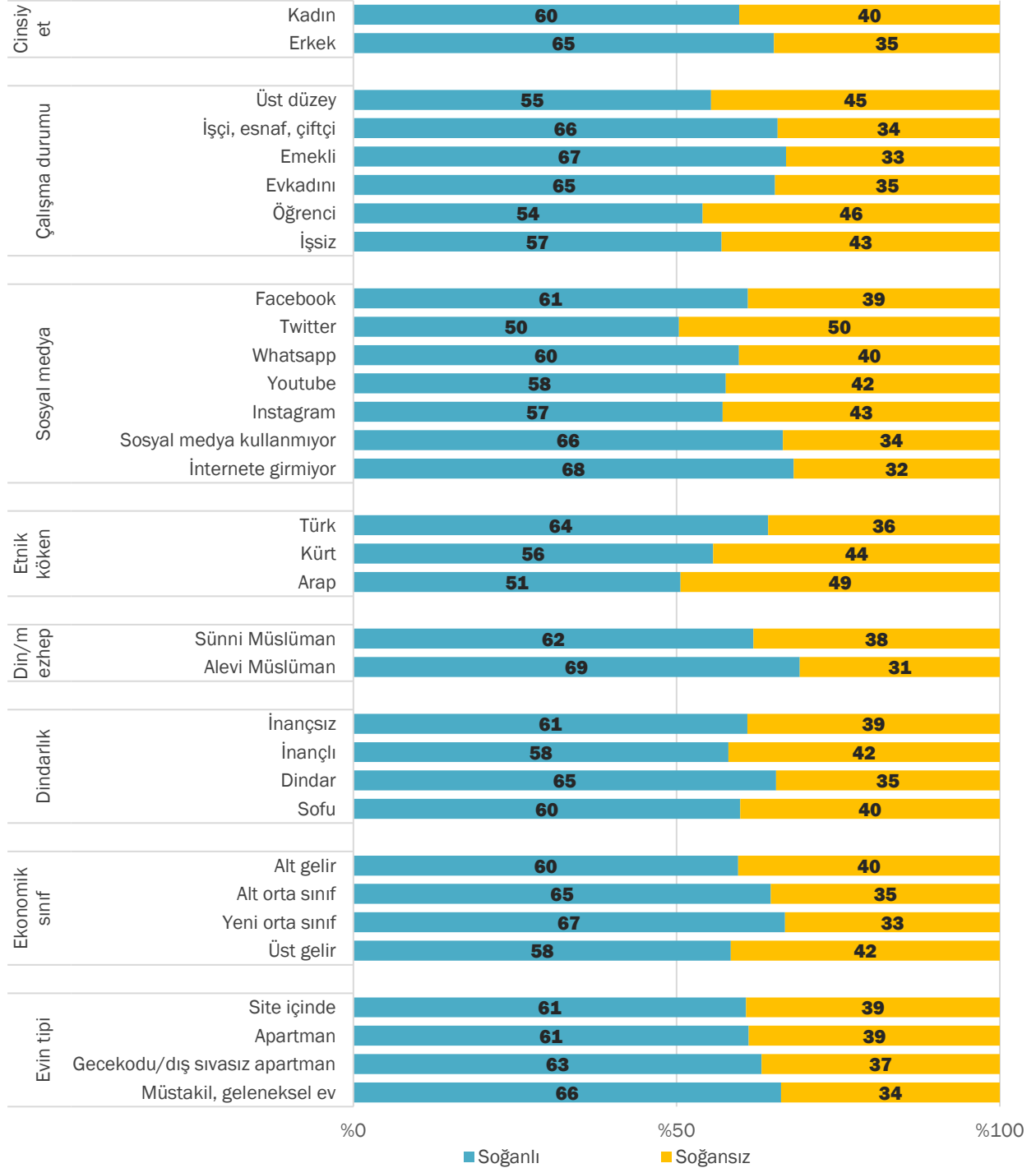

Temsili olmadığı ve dolayısıyla yanıltıcı olabileceği için doğum yeri veya yaşanan yer açısından bölgesel farklılıkları analizimize dahil etmedik.

Yukarıdaki grafikteki gibi çaprazlar üzerinde de, korelasyon analizde de, soğanlı-soğansız arasındaki tercihte en çok ve en belirgin şekilde 5 etken ayrıştırıcı görünüyor: kişni kendini ait gördüğü hayat tarzı kümesi, yine sübjektif olarak nerede büyüdüğü, eğitim durumu, yaş ve nerede yaşadığı. Bu beş etkende soğanlı-soğansız tercihi en çok hayat tarzında, 16 puan fark ediyor ama soğansız tercihi en güçlü olan Modernlerde dahi soğanlı tercih eden yüzde 54'ten aşağı inmemiş.

Sizce menemen soğanlı mı olur soğansız mı?

Bu beş etkenin işaret ettiği örüntüyü, aynı derecede bariz olmasa da, diğer demografik özellikler üzerinden baktığımızda da görebiliyoruz. Öğrenciler, üst düzey çalışanlar, sosyal medya kullananlar, apartmanlarda yaşayanlar, çoğunlukla soğanlı tercih etse de soğansız cevabı

vermeye daha meyilli. Buna karşılık, dindarlığın ve ekonomik sınıfın bir etkisi görülüyor. Aleviler ise sosyo-ekonomik durumlarından dolayı soğansız menemeni daha fazla tercih etmeleri beklenebilecekken, soğanlıyı ortalamadan da fazla tercih ediyorlar.

Araştırmadaki en çarpıcı bulgulardan biri, Twitter kullanıcılarının tercihlerinin Milor'un anketiyle neredeyse birebir aynı olması. Bu ayki verilere göre nüfusun ancak yüzde 21,4'ü Twitter kullanıyor. Bizim araştırmamızda da aynı sonucun çıkmış olması, bir yandan örneklemimizin Twitter kullanıcılarını doğru temsil ettiğine işaret edebileceği gibi, diğer yandan 437 bin gibi istisnai bir sayıda katılımla Twitter kullanıcılarının Milor'un anketine dengeli ve temsili bir şekilde katıldıkları şekilde yorumlanabilir.

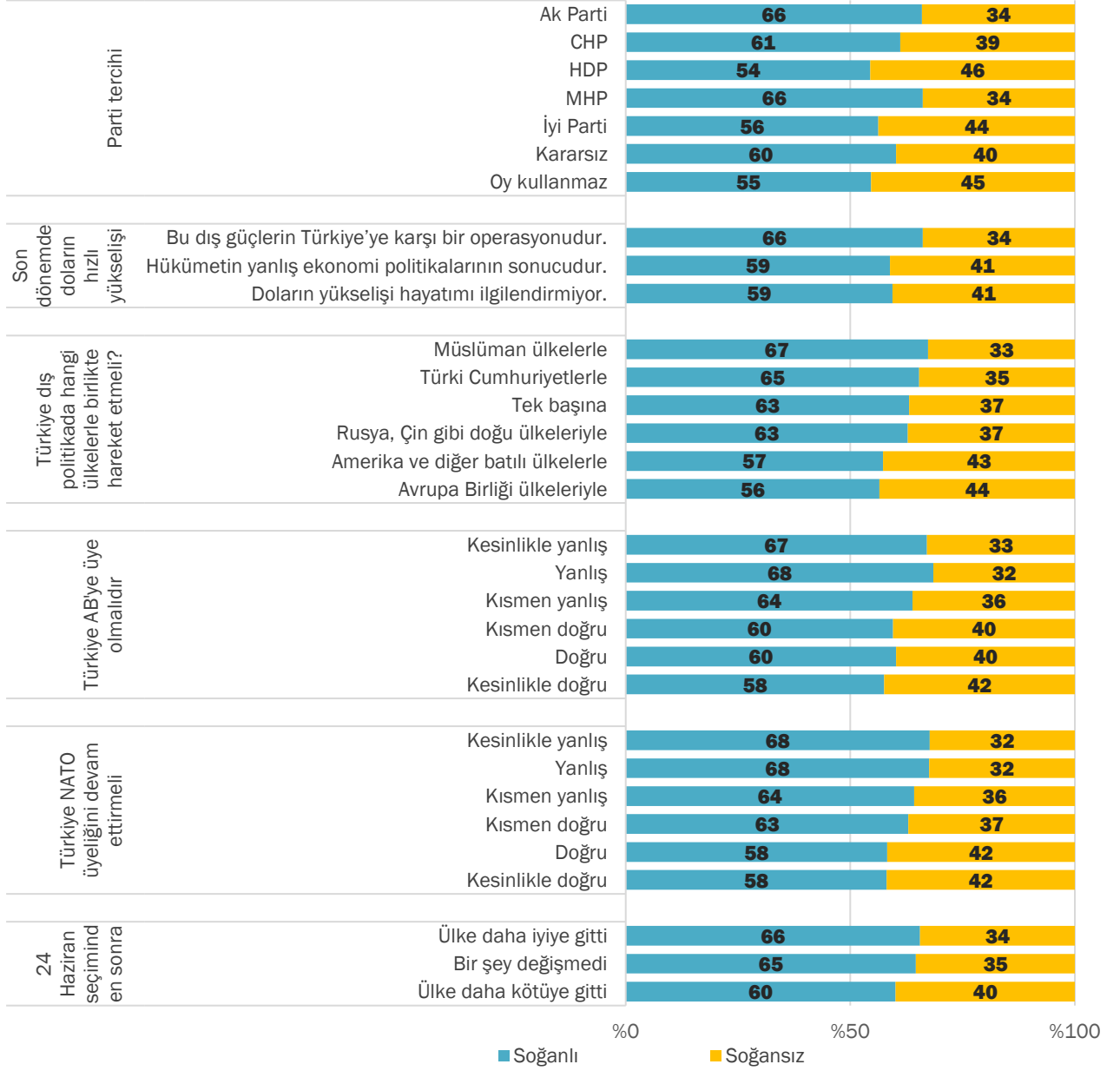
İnsanların menemeni soğanlı mı, yoksa soğansız mı tercih ettiğiyse siyasi görüşleri arasında ilişki kurmak, ilk başta anlamsız ve zorlama görünebilir. Fakat, demografik özellikler üzerinden analizimiz menemenin neden "en önemli gastronomik problemimiz" haline geldiği konusunda yeterli veri sağlamıyor. Farklar olsa da yer sofrası-yemek masası ayrımındaki gibi toplumsal bir fay hattı üzerine oturuyor gibi görünmüyor. Aslında siyasi görüşlerle birlikte yaptığımız analizi de daha açıklayıcı, derinlikli bulgular sağlamıyor; demografik analizi sadece teyid ediyor.

24 Haziran seçimi sonrasında ülkenin iyiye gittiğini düşünenler soğanlı menemeni ortalamadan daha fazla, kötüye gittiğini düşünenler ise ortalamadan daha az; doların artışını dış güçlerin operasyonu olarak görenler daha fazla, yanlış politikalara bağlayanlar daha az tercih ediyor. Benzer şekilde AB üyeliği ve NATO üyeliklerini destekleyenler, Türkiye'nin ABD ve AB gibi batı ülkeleriyle birlikte hareket etmesini destekleyenler soğanlı tercihini daha az yapıyorlar. Parti seçmenlerinin tercihleri de bu görüşlere paralel: Ak Parti ve MHP'liler soğanlı tercihini ortalamadan daha fazla, İyi Partililer, kararsızlar, oy kullanmayanlar ve 1 puan farkla CHP'liler soğansız tercihini daha fazla yapıyor. Kürtlerin ve Güneydoğu'da yaşayanları da verilerine bakarak HDP'lilerin yüzde 46 ile soğansız menemeni nispeten yüksek oranda tercih etmelerinde coğrafi farkın ağır bastığı tahmin edilebilir. Bütün bu farklara rağmen, yine her siyasi görüşte soğanlı tercihinin çoğunlukta olduğunu hatırlatmak gerekiyor.

Sonuçta Barometre araştırmamıza bir soru dahil ederek ele aldığımız menemen meselesinde, cevap vermeme oranının yüzde 3'te kalması menemenin Twitter'da sadece belli bir kesimin yediği ve ilgilendiği veya belli bir bölgede yenen bir yemek olmadığını gösteriyor. Ayrıca temel bulgu olarak soğanlı tercihinin ülke genelinde de çoğunlukta olduğunu ortaya koyabiliyor. Bu konunun neden bu kadar yankı bulduğuyla ilgili ise yeterli ipucu sağlamadığı söylenebilir. Milor'un anketinin altına yazılan yorumlar da, Ekşisözlük'te bu konuda yazılanlar da, toplumsal yargılar/önyargılardan ziyade farklı ve keskin tat tercihleri etrafında şekilleniyor. Diğer bir deyişle araştırmadaki sorunun soğanlı-soğansız tartışmasının toplumla ilgili aydınlatıcı bulgular ortaya koyması umulurken, bu kısa analizimizin bunu pek de yapamadığı ortaya çıkıyor. Bunun için menemenin yeme-içme alışkanlıklarıyla, toplumdaki bu tür fay hatlarıyla beraber, menemenin ve malzemelerin yeterince incelenmemiş gibi görünen tarihesini de dikkate alarak daha ayrıntılı olarak incelenmeyi hak ettiği anlaşılıyor.

Sizce menemen soğanlı mı olur soğansız mı?

2. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ

2.1. Araştırmanın Genel Tanımı

Bu raporun dayanağı olan araştırmalar, KONDA Barometresi aboneleri için, KONDA Araştırma ve Danışmanlık A.Ş. tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın saha çalışması 8 – 9 Eylül 2018 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu rapor, Türkiye’deki 18 yaş üstü yetişkin nüfusun, saha çalışmasının yapıldığı günlerdeki siyasal eğilimlerini, tercihleri ve profillerini yansıtmaktadır.

Araştırma, Türkiye’nin 18 yaş üstü yetişkin nüfusunu temsil edecek deneklerin tercihlerindeki eğilim ve değişimleri belirlemek ve izlemek için tasarlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularının hata payı, yüzde 95 güven aralığında +/- 1,7, yüzde 99 güven aralığında yüzde +/- 2,3’dür.

2.2. Örneklem

Örneklem, ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine dayalı mahalle ve köylerin nüfus büyüklükleri ve eğitim seviyeleri verileri ile 1 Kasım 2015 Genel seçimlerinin mahalle ve köy sonuçları katmanlandırılarak hazırlanmıştır. Yerleşim yerleri önce kırsal/kent/metropol olarak ayrıştırılmış ve 12 bölge esas alınarak örneklem tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında, 26 ilin merkez dahil 99 ilçesine bağlı 153 mahalle ve köyünde 2702 kişiyle hanelerde yüzyüze görüşülmüştür. Her bir mahallede gerçekleştirilen 18 anket için yaş ve cinsiyet kotası uygulanmıştır.

Gidilen il	26	Yaş grubu	Kadın	Erkek
Gidilen ilçe	99	18-32 yaş	3 denek	3 denek
Gidilen mahalle/köy	153	33-48 yaş	3 denek	3 denek
Görüşülen denek	2702	49 yaş ve üstü	3 denek	3 denek

	Düzey 1 (12 bölge)	Gidilen iller
1	İstanbul	İstanbul
2	Batı Marmara	Balıkesir, Edirne
3	Ege	İzmir, Manisa
4	Doğu Marmara	Bursa, Eskişehir, Kocaeli
5	Batı Anadolu	Ankara, Konya
6	Akdeniz	Adana, Antalya, Hatay, Mersin
7	Orta Anadolu	Kayseri, Sivas
8	Batı Karadeniz	Samsun
9	Doğu Karadeniz	Trabzon
10	Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum, Kars
11	Ortadoğu Anadolu	Malatya, Van
12	Güneydoğu Anadolu	Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Şanlıurfa

	Anketin yapıldığı bölge	Kır	Kent	Metropol	Toplam
1	İstanbul			20,5%	20,5%
2	Batı Marmara	,7%	4,0%		4,7%
3	Ege	2,0%	6,6%	5,3%	14,0%
4	Doğu Marmara	1,3%	2,7%	5,7%	9,7%
5	Batı Anadolu	,7%	1,9%	7,0%	9,6%
6	Akdeniz	1,7%	5,4%	5,3%	12,3%
7	Orta Anadolu	,7%	2,5%	1,3%	4,5%
8	Batı Karadeniz	1,9%	3,4%	,7%	5,9%
9	Doğu Karadeniz	1,3%	1,9%		3,1%
10	Kuzeydoğu Anadolu	1,3%	1,2%		2,5%
11	Ortadoğu Anadolu	1,3%	2,0%	,7%	4,0%
12	Güneydoğu Anadolu	2,0%	3,2%	4,0%	9,2%
	Toplam	14,8%	34,7%	50,5%	100,0%